

SLOVENSKÁ ROĽNÍCKA BANKA, KRÁTKA EPIZÓDA V DEJINÁCH KOŠICKÉHO BANKOVNÍCTVA

Patrik DERFIŇÁK

Abstract: *Slovenská roľnícka banka (slovak peasant bank), a short episode in the history of košice banks.* The contribution is dedicated to the creation and short existence of Slovak peasant bank in Kosice. It operated in the years 1919-1922 as the first Slovak financial institution in Košice. They founded it primarily with an orientation towards capital around the Agrarian party, as a help to the peasants in the anticipated land reform and parceling of the land thus acquired. Considering the economic and political development in Slovakia, the original intentions of the founders turned out to be not quite realistic. Slovak peasant bank therefore, despite relatively rapid growth and good economic results in its management, became part of the intentions of Slovak politicians striving to build a large Slovak bank capable of competing with Czech financial institutions. That is why in 1922 it became part of Tatra banka with headquarters in Bratislava.

Key words: Slovak peasant bank. Košice. Slovak financial institutions. Economic and political development in Slovakia. Peasants.

Peňažná sústava a finančný trh v rôznych častiach Československej republiky (ČSR) vykazoval v období po skončení prvej svetovej vojny značné rozdiely. V českej časti existovali a dlhodobo pôsobili veľké obchodné banky, špecializované finančné ústavy a početná sieť ľudových peňažných ústavov. Na Slovensku bola situácia iná. Existovalo tu množstvo väčšinou kapitálovo pomerne slabých akciových bánk, spopritelní i ústavov založených na družstevnom základe. Podobným spôsobom zabezpečené, aj keď z hľadiska kapitálu ešte viac poddimenzované, boli finančné potreby na Podkarpatskej Rusi. Obdobie od vzniku republiky, prakticky až do roku 1921 bolo charakterizované rýchlym rozmachom českých, v menšej miere aj národnostne slovenských ústavov. Tie sa v čo najväčšej miere usilovali na jednej strane využiť oslabenie rakúskej a maďarskej konkurencie. Na druhej strane sa veľmi intenzívne zapojili do postupne sa rozvíjajúceho zakladateľského povojnového ruchu a pokrývania finančných potrieb nového štátu.¹

Po menovej reforme uskutočnenej v roku 1919, ktorá mala za cieľ oddeliť financie novej ČSR od zvyšku monarchie, konsolidovať a upevniť novú československú korunu, existoval vo všeobecnosti ešte prebytok voľných finančných prostriedkov. Záujem o nové úvery bol minimálny. Niektoré banky dokonca odmietali prijímať ďalšie vklady klientov, keďže zverené prostriedky nemali ako zhodnocovať. Na východe Slovenska však situácia nebola taká priaznivá, keďže veľká časť územia,

1 FALTUS, Jozef. *Povojnová hospodárska kríza v rokoch 1921 – 1923 v Československu.* (Priemysel a peňažníctvo) Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1966, s. 156.

vrátane Košíc a Prešova bola nejaký čas obsadená maďarskou Červenou armádou. V Prešove došlo dokonca v júni roku 1919 k vyhláseniu Slovenskej republiky rád.² Tunajšie finančné ústavy vrátane najstaršej Košickej sporiteľne preto volili opatrný postup. Svoju obchodnú činnosť opäť obnovovali až po definitívnej konsolidácii pomerov. Vzhľadom na to, že priemysel i obchod v tomto období stagnovali, veľkú časť voľných prostriedkov finančné ústavy investovali do štátnych cenných papierov. Následná povojnová konjunktúra prebiehajúca v rôznych častiach republiky s rôznou intenzitou počas rokov 1919 – 1921, však situáciu úplne zmenila. Začali vznikať nové spoločnosti, ktorých cieľom bolo pokrývať nedostatok tovarov a celkovo nahradiť škody, ktoré spôsobila vojna. Najväčší záujem o podnikanie a požiadavky na nové úvery sa v rámci Slovenska objavoval najmä v odvetviach potravinárskeho, stavebného, drevárskeho, chemického či kovospracujúceho priemyslu.³

V tejto počas prvých povojnových mesiacov pomerne komplikovanej situácii došlo v máji roku 1919 v rámci Košíc k založeniu nového finančného ústavu. V Košiciach a ich okolí pracovalo množstvo starších akciových bánk i úverných družstiev. Po skončení prvej svetovej vojny navyše do Košíc, ako dôležitého hospodárskeho i politického centra východného Slovenska, začali prenikať české i slovenské banky a otvárať tu svoje filiálky. Zdalo by sa teda, že vznik nového ústavu ani nebol potrebný, resp. že v silnej konkurencii už existujúcich finančných inštitúcií nemal ani zásadnejšie opodstatnenie. Opak bol však pravdou. Už od úvodnej idey bol celý projekt vzniku nového ústavu dobre premyslený a mal svoje opodstatnenie nielen po stránke hospodárskej, ale čo bolo dôležité, i politickej. Z pohľadu ekonomického sa zakladatelia chceli zamerať najmä na široké vrstvy roľníckeho obyvateľstva. Nešlo im však iba o tradičnú podporu sporivosti, ľudovýchovnú činnosť a poskytovanie drobných vidieckych úverov málo solventným klientom. Na to by úplne stačilo založenie vidieckeho úverného družstva, resp. viacerých takýchto inštitúcií. Zakladatelia novej „roľníckej“ banky si kládli podstatne vyššie ciele. Usilovali sa využiť a financovať predpokladanú parceláciu veľkých statkov patriacich šľachte a cirkvi, a následný predaj takto získanej pôdy roľníkom. Za cieľ si kládli „*napomáhať nášmu roľníctvu tak pri zdokonaľovaní zemedelárskej výroby, ako aj našim gazdom poskytovať výhodný úver, aby si mohli nakúpiť toľko zeme, koľko potrebujú, lebo zbytočné rozsiahle veľkostatky budú sa rozpredávať*“⁴

Ani to ale nebol pre zakladateľov ústavu konečný cieľ. Okrem deklarovanej ambície financovať parcelácie veľkostatkov sa plánovali zamerať aj na podporu ďalšieho podnikania, najmä rozvoja spracovateľského priemyslu, ktorý by priamo

-
- 2 ŠVORC, Peter a kol. *Veľká doba a jej dôsledky. Prešov v 20. rokoch 20. storočia*. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2012. s. 65-94.
 - 3 Podnikateľský ruch na Slovensku. In *Slovenský peňažník*, roč. 7, 1920, č. 15, s. 8. Konkrétne išlo o zvýšenie kapitálu takmer o 100 miliónov korún, z 54 720 000 K na 154 050 000 K, z čoho 50 % sa nachádzalo v tom čase v „slovenských rukách“. Najviac až 227 nových podnikov vzniklo v rámci potravinárskeho priemyslu, nasledovali stavebný (120), drevársky (94), chemický (60) a kovospracujúci (59) priemysel. V rámci novozakladaných podnikov boli v menšej miere ďalej zastúpené napríklad textilný (32) či papierenský (23) priemysel.
 - 4 Roľnícka banka v Košiciach. In *Slovenský Východ*, roč. 1, 1919, č. 102, s. 2.

nadväzoval na poľnohospodársku výrobu. Tu zakladatelia vychádzali jednak zo skúseností, ktoré už v tomto smere mali, jednak z reálnej situácie, ktorá pri vzniku ČSR existovala. Zabezpečenie dostatku aspoň základných potravín, v čase všeobecného povojnového nedostatku, bol jeden z kľúčových problémov väčšiny štátov strednej Európy. I preto za Košice, ako miesto vzniku novej roľníckej banky, hovorilo viacero významných faktorov. Ako uviedla miestna dobová tlač: „*I my – československý štát – sme čiastočne na dovoz plodín odkázani, lebo je veľkou otázkou, či by sme mohli sami seba užiť.* Budeme rôzne prírodniny potrebovať, na proom mieste však maďarskú a rumunskú múku.“⁵ Dobré dopravné napojenie mesta najmä prostredníctvom Košicko-bohumínskej železničnej trate, ale tiež tradičné, dlhodobo budované obchodné väzby na oblasti spojené s poľnohospodárskou produkciou smerujúcou z východných regiónov, robili z Košíc prirodzené centrum, v ktorom: „*Všetky prírodniny, najrozličnejšie suroviny ďalekého východu sa tu v Košiciach zhromaždia, aby sa ďalej do vnútra dostali a tam spracovali. I početné suroviny nášho východného Slovenska nájdú tu svoje prvé skladište, aby boli čiastočne už tu spracované a čiastočne vnútornému priemyslu k dispozícii postavené.*“⁶

Nemenej dôležitou okolnosťou, ktorá viedla zakladateľov k založeniu samostatnej banky, bola však aj politická stránka celej záležitosti. Východné Slovensko sa iba postupne integrovalo do nového štátu. Mnohí pracovníci štátnej i miestnej správy, lekári, učitelia, kňazi, statkári či podnikatelia, spočiatku s nedôverou hľadeli na prvé kroky československej vlády. Boje s maďarskou Červenou armádou a celkovo nestabilná situácia neistotu obyvateľov iba zvyšovali. Na financovanie potrieb nového štátu, ale i jeho zamestnancov a celkové upevnenie novej vlády bolo potrebné vytvoriť spoľahlivé inštitúcie, medzi ktoré patrili aj banky. Starších finančných ústavov na území východného Slovenska existovalo síce viac ako dosť. Ich možnosti však často boli obmedzené menovou reformou, prípadne odsunom hotovosti i cenových papierov do budapeštianskych centrál. Ani správne orgány týchto bánk či sporiťelní za nejasnej politickej a vojenskej situácie neboli vždy ochotní spolupracovať s novými československými orgánmi.

Košice, ako najväčšie mesto východného Slovenska, sa tak celkom prirodzene stali miestom, kde došlo k vytvoreniu prvej akciovej banky so slovenskou správou. Napriek tomu, že v čase zverejnenia tohto zámeru už niekoľko mesiacov existovalo Československo, ktoré vojensky i politicky obsadzovalo východné Slovensko, založenie čisto slovenského finančného ústavu sa tu v tomto období stále považovalo za priekopnícky čin. Sporadicky sa už síce aj predtým do tohto priestoru pokúšali preniknúť národnostne slovenské finančné ústavy. Napríklad martinská Tatra banka sa už koncom roku 1909 pokúsila otvoriť pobočku v Prešove.⁷ Jej pracovníci však rýchlo zistili, že podnikanie je pre nich kvôli nedôvere miestneho obyvateľstva a najmä nepriaznivému postojú miestnych úradov veľmi komplikované.⁸

5 Budúcnosť Košíc v československej republike II. In *Slovenský Východ*, roč. 1, 1919, č. 4, s. 2.

6 Budúcnosť Košíc v československej republike II. In *Slovenský Východ*, roč. 1, 1919, č. 4, s. 2.

7 HOLEC, Roman – HALLON, Ľudovít. *Tatra banka v zrkadle dejín*. Bratislava : AEPRESS, 2007, s. 58-59.

8 ŠTEFLOVÁ, Lucia. Kultúrno-osvetová činnosť manželov Gregorovcov v prvej polovici 20. storočia s dôrazom na východné Slovensko. In *Spoločnosť a kultúra východného Sloven-*

Novozakladaná košická banka tak mala plniť aj úlohy spojené s upevňovaním národného povedomia, pričom tento kapitál bolo v budúcnosti možné využiť pri parlamentných voľbách v prospech slovenských či československých politických subjektov, najmä však Agrárnej strany. Na praktickú realizáciu uvedených zámerov, najmä získanie si dôvery konzervatívneho vidieckeho obyvateľstva, ale i rozbehnutie bankovej činnosti v silne konkurenčnom prostredí Košíc, bolo v prvom rade potrebné nájsť schopného človeka. Tou dôležitou postavou, ktorá zohrala významnú úlohu pri vzniku Slovenskej roľníckej banky v Košiciach, sa stal Rudolf kúseného bankového úradníka, ktorý ešte pred prvou svetovou vojnou pôsobil vo viacerých finančných ústavoch.⁹ Do Košíc prišiel začiatkom roku 1919 z Námestova, kde pôsobil ako hlavný účtovník tamjšej Ludovej banky. Napriek istej príprave a podpore členov miestnej novej československej správy však samotný proces vzniku banky nebol bez problémov. Vznikala totiž práve v čase, keď sa nová republika presnejšie jej východná časť stala cieľom útoku jednotiek maďarskej Červenej armády. V priebehu mája roku 1919 sa mali upisovať akcie nového finančného ústavu s tým, že 31. mája 1919 úpis oficiálne ukončia a zakladatelia zvolajú prvé ustanovujúce valné zhromaždenie. Práve v tomto čase sa ale odohrávali udalosti, ktoré na jednej strane viedli až k vyhláseniu Slovenskej republiky rád v Prešove, na strane druhej však ešte viac skomplikovali hospodárske pomery v tejto časti Slovenska. Z dôvodu „vojenských udalostí na slovenskom východe“ pristúpili zakladatelia k dodatočnému predĺženiu termínov. Záujemcovia mohli účastiny novej banky upisovať až do 30. augusta 1919, pričom zakladajúce valné zhromaždenie sa následne malo uskutočniť v polovici septembra. Predĺženie termínov bolo logickým dôsledkom celkovej politickej situácie i skutočnosti, že ako uviedla miestna tlač: „Sbierateľ našich účastín p. Rudolf Gábriš je nateraz v činnnej vojenskej službe vzdialený z Košíc, preto až do jeho návratu splátky na účastiny sa posielajú peňažným ústavom v našom prospekte z 1. mája.“¹⁰

Vzhľadom na pomerne zložitú situáciu je zaujímavé, že sa nakoniec v podstate podľa plánu podarilo realizovať všetky plánované aktivity. Úspešne prebehol úpis akcií i ustanovujúce valné zhromaždenie. Vďaka tomu bolo možné v polovici októbra 1919 začať s obchodnou činnosťou v priestoroch na vtedajšej Moldavskej okružnej ceste č. 19. Slovenská roľnícka banka, úč. spol., v Košiciach začala podnikáť v troch základných oblastiach, ktoré mali na starosti osobitné oddelenia. V prvom rade to bolo bankové oddelenie, ktorého pracovníci sa venovali prijímaniu vkladov, poskytovaniu úverov a realizácii všetkých bežných bankových obchodov. V období stále trvajúceho povojnového nedostatku malo dôležitú úlohu tovarové oddelenie. Jeho pracovníci sa venovali sprostredkovaniu nákupu a predaja rôznych tovarov nielen na vlastný účet, ale tiež v rámci komisionálneho predaja. Tretie, „assekurač-

ska (knižná kultúra, udalosti a osobnosti). Ed. Franková Libuša – Domenová Marcela. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2014, s. 124-131.

- 9 Rudolf Gábriš (1. decembra 1889, Nové Mesto nad Váhom – 5. septembra 1969, Piešťany) svoju bankovú kariéru začínal ako úradník Ludovej banky v Novom Meste nad Váhom (1907 – 1911), následne pracoval ako pokladník Úvernej banky v Piešťanoch (1911 – 1912). V rokoch 1912 – 1919 sa stal hlavným účtovníkom Ludovej banky v Námestove.
- 10 Oznámenie. In *Slovenský Východ*, roč. 1, 1919, č. 126, s. 4.

né“ oddelenie novej banky sa venovalo poisťovacej činnosti, keď okrem poistení „každého druhu“ sa špecializovalo na poistenia proti požiarom.¹¹ V záujme zefektívnenia výnosov z poisťovacej činnosti banka prevzala ako oficiálny sprostredkovateľ zastupovanie Roľníckej vzájomnej poisťovne.¹²

Pozícia nového ústavu, napriek všetkým východiskovým úvahám a ambicióznym plánom, nebola jednoduchá. V Košiciach dlhodobo panovalo silne konkurenčné prostredie, keď miestne banky a úverné družstvá súťažili o klientov či zaujímavé podnikateľské príležitosti. Po skončení prvej svetovej vojny začali do priestoru východného Slovenska a najmä do jeho centra prenikať prostredníctvom fúzií so staršími ústavmi alebo prostredníctvom budovania samostatných pobočiek aj viaceré kapitálovo silné české banky. Napríklad tesne pred začatím obchodnej aktivity Slovenskej roľníckej banky otvorila v Košiciach svoju pobočku pražská Agrárna banka. V Košiciach, kde stále bol mimoriadne silný maďarizačný faktor, to začínajúca a čisto slovenská banka pri budovaní klientskej základne mala pomerne komplikované. Osobitným problémom, ktorý sa najmä vzhľadom na budúcich zákazníkov banky z vidieckych oblastí reálne ukazoval, bola podpora zakladania miestnych úverných družstiev. Tie mali zabezpečovať potreby roľníkov priamo v regióne. Napriek tomu, že išlo o konkurenciu, vedenie ústavu tento proces podporovalo. Očakávalo totiž, že v budúcnosti by sa košická Slovenská roľnícka banka mohla stať akousi finančnou centrálou pre takto založené vidiecke úverné družstvá.

Napriek zložitým východiskovým podmienkam už po prvých mesiacoch existencie bolo možné konštatovať, že nová banka dosiahla uspokojujúce výsledky a „*žive zasahuje do hospodárskeho života slovenského východu*“.¹³ V závere roku 1919 už vykázala banka obrat 19 miliónov korún, najmä vďaka tovarovým obchodom realizovaným s Maďarskom a Rumunskom. Pôvodné predpoklady zakladateľov sa začali postupne realizovať. Pritom banka okrem vlastného skladu pri železničnej stanici už v tom čase mala aj ďalší osobitný priestor, v rámci ktorého realizovala obchody s tokajským vínom. Vzhľadom na zásobovacie povojnové ťažkosti v oblasti potravín, uhlia, textilu i ďalších komodít, bolo možné všetky získané tovary výhodne speňažiť, resp. sprostredkovať za províziu ich komisionársky predaj. Vedenie banky mohlo konštatovať: „...*v túto dobu nielen, že sa kryly značné výdaje organizačné, ale i čistého zisku sa docielilo. Dnes opatruje Slovenská roľnícka banka okruhu 1 000 000 K kapitálu na vkladoch a bežných účtoch. Mnohosľubné styky nadviazala táto banka v obchode dovozu a vývozu do Maďarska a Rumunska a bude venovať tomuto smeru dôležitú pozornosť, aby sa takto uplatnil i náš slovenský kapitál v zahraničnom obchode.*“¹⁴

Napriek silnej konkurencii košických bánk i úverných družstiev sa podarilo veľmi rýchlo nielen naštartovať činnosť Slovenskej roľníckej banky, ale ju aj postupne rozvíjať. Kým v období pred prvou svetovou vojnou finančné ústavy spravidla dlho pripravovali rozširovanie svojej obchodnej činnosti a zriadenie filiállok, v povojnových pomeroch bola situácia iná. Najmä slovenské a české banky sa usilovali rýchlo

11 Oznámenie. In *Slovenský Východ*, roč. 1, 1919, č. 195, s. 4.

12 Išlo o poisťovací ústav založený už v roku 1869 so sídlom v Prahe, pričom hlavná filiálka pre Slovensko sa nachádzala v tom čase v Nitre.

13 Slovenská roľnícka banka v Košiciach. In *Slovenský peňažník*, roč. 7, 1920, č. 3, s. 7.

14 Slovenská roľnícka banka v Košiciach. In *Slovenský peňažník*, roč. 7, 1920, č. 3, s. 7.

rozšíriť svoju pobočkovú sieť, často na úkor pôvodných drobných maďarských či židovských ústavov. Postavenie týchto väčšinou malých akciových bánk bolo po prvej svetovej vojny a rozpade monarchie oslabené. Ich finančné zdroje uložené v uhorských vojnových rentách neprinášali úroky a v nových pomeroch sa spočiatku nevedeli dobre uplatniť. Túto ich nepriaznivú situáciu sa usilovala využiť konkurencia. Ani košická Slovenská roľnícka banka v tomto smere nebola výnimkou. Rýchlo a vcelku úspešne sa jej podarilo vybudovať sieť pobočiek, pričom prvú zriadila už v apríli 1920 v Michalovciach. To bola aj vhodná príležitosť bilancovať prvý polrok svojej obchodnej činnosti. Vďaka pomerne vysokému objemu vkladov až 4 556 978,74 Kč, ktoré sa jej pracovníkom podarilo získať v podobe úložiek na vkladné knižky a bežné účty, tak celkový majetok ústavu dosiahol 6 284 928,03 Kč. Z týchto prostriedkov prevažnú časť vedenie dočasne uložilo na účty v „prvotriednych“ bankách. Do pôžičiek klientom smerovalo 1 001 120,52 Kč a do nákupu cenných papierov 176 500 Kč. Obchodné oddelenie pracovalo s tovarom v hodnote 620 920,79 Kč. Za pol roka pôsobenia aj napriek veľmi opatrnému podnikaniu vykázala banka hrubý zisk 201 514,69 Kč.¹⁵

Priaznivá situácia a možnosti ďalšieho rastu viedli vedenie banky k rozhodnutiu zvýšiť základný kapitál a novo získané prostriedky využiť nielen na upevnenie účtovnej bilancie, ale aj na ďalšie budovanie pobočkovej siete. Usilovalo sa pritom prenikať najmä do oblastí, kde ešte nebola silná konkurencia iných českých a slovenských finančných ústavov, resp. kde prichádzali ako vôbec prvá slovenská banka.

Aj to bol dôvod, prečo novú, v poradí druhú emisiu akcií rozdelili na niekoľko blokov. Prvú veľkú časť, celkovo 15 000 akcií v nominálnej hodnote po 200 Kč, rozdelili na dve časti. Prvých 7 500 akcií ponúkli pôvodným akcionárom v cene po 225 Kč. Podmienkou bolo, že starí akcionári mohli upísať iba toľko nových akcií, koľko vlastnili tých starých. Vďaka tomu si najväčší akcionári mohli v prípade záujmu zachovať nad bankou kontrolu. Cenné papiere, na ktoré by si pôvodní akcionári neuplatnili svoje predkupné právo, mali byť spolu s druhou časťou, teda ďalšími 7 500 akciami ponúknuté novým záujemcom vo verejnom úpise, no už v cene po 250 Kč. Upisovanie týchto dvoch blokov cenných papierov malo prebiehať v termíne od 1. augusta do 1. októbra 1920. K 1. októbru 1920 mali byť upísané akcie aj plne splatené. Týmto postupom sa mali získané prostriedky hneď využiť pri podnikaní. Na rýchle splatenie upísaných cenných papierov mala akcionárov motivovať najmä výhodná cena, za ktorú ich ponúkali. Nárok na dividendu im totiž vznikol až od 1. januára 1921. Vďaka takto získaným novým prostriedkom malo byť zabezpečené zvýšenie základného kapitálu Slovenskej roľníckej banky na 4,5 milióna korún. Zostávajúcich 7 500 akcií, vďaka ktorým mal akciový kapitál dosiahnuť hodnotu plánovaných 6 miliónov korún, mala „na základe splnomocnenia správna rada banky umiestniť dľa svojho dobrozdania“.¹⁶ Tento posledný balík akcií mal posloužiť napríklad na výmenu za akcie afilovaných ústavov, s ktorými aktuálne prebiehali rokovania. Správa ich ale tiež mohla výhodne umiestniť vo vhodnej chvíli na finančnom trhu, pokiaľ by cena akcií Slovenskej roľníckej banky v Košiciach výraznejšie stúpala.

15 Zo slovenských peňažných ústavov. In *Slovenský peňažník*, roč. 7, 1920, č. 8, s. 5-6.

16 Vyzvanie. In *Slovenský peňažník*, roč. 7, 1920, č. 16, s. 11.

Aj v tomto prípade by rozdiel medzi nominálnou a reálnou cenou týchto cenných papierov, vložený do rezervného fondu spoločnosti, ďalej prispel k posilneniu spoločnosti.

Umiestňovanie nových akcií neprebiehalo celkom podľa predstáv správnej rady. Dôvodom bola jednak skutočnosť, že išlo o novú začínajúcu banku, jednak takmer všetky slovenské banky rýchlo zvyšovali svoj základný kapitál. No aj bez ohľadu na výsledok upisovania nových akcií, od začiatku septembra 1920 začala pracovať v poradií druhá filiálka Slovenskej roľníckej banky v Humennom. Tá mala mať dôležité miesto v ďalších plánoch vedenia ústavu. Išlo o väčšie sídlo, kde bolo možné nielen získavať nové vklady od obyvateľstva, ale súčasne tu bol tiež značný dopyt po nových úveroch, ktoré miestne ústavy po prvej svetovej vojne nedokázali v dostatočnej miere uspokojiť.¹⁷ Pritom najmä získané vklady sa ako mimoriadne dôležitý ukazovateľ dostali do centra pozornosti všetkých slovenských ústavov. O tom, že ich nebolo jednoduché získať a vzhľadom na silnú konkurenciu medzi bankami ani dlhodobo udržať, svedčí viacero príkladov konkurenčného boja, zvyšovanie úrokových sadzieb či príležitostne využívaný národnostný alebo politický faktor.

Vedenie Slovenskej roľníckej banky mohlo v závere roku 1920 prvýkrát bilančovať svoju obchodnú činnosť. Pre akcionárov bol najzaujímavejší dosiahnutý čistý zisk 292 598,12 Kč a návrh vedenia na vyplatenie 7,5 % dividendy, teda 15 Kč na každú akciu prvej emisie.¹⁸ Pokiaľ sa pozrieme na výsledky bližšie, je potrebné oceniť veľmi opatrnú obchodnú činnosť, ktorú banka realizovala. Takmer polovicu svojho majetku, predstavujúceho koncom roku 1920 až 4 859 426,59 Kč držala banka v hotovosti (1 708 030,74 Kč), resp. na účtoch v iných bankách (2 642 873,62 Kč) či krátkodobých denných papieroch (508 522,23 Kč). Ďalšiu veľkú položku tvorili poskytnuté úvery prostredníctvom zmeniek (1 383 295,83 Kč), bežných účtov (903 350,13 Kč), lombardu (738 250 Kč), komunálnych úverov (290 050 Kč) a pod. Významnú položku v rámci majetku ústavu predstavovala tiež hodnota tovarov, nachádzajúcich sa v skladoch patriacich banke (1 207 340,25 Kč). Naproti tomu iba malú časť majetku tvorili cenné papiere (167 500 Kč) a zariadenie (154 081,70 Kč).¹⁹

17 Slovenská roľnícka banka v Košiciach. In *Slovenský peňažník*, roč. 7, 1920, č. 17, s. 13. V Humennom existovali staršie miestne banky. Už v roku 1873 tu vznikol Hornozemplínsky úverný a sporivý ústav, ú. s. Ten ale musel v roku 1887 ukončiť svoju činnosť likvidáciou. Od roku 1903 tu začala podnikáť Humenská obchodná a priemyselná banka, ú. s., a v roku 1914 tu vznikla tiež Hospodárska banka, ú. s. Ich výsledky, aj vzhľadom na udalosti počas prvej svetovej vojny, boli rôzne. Humenská obchodná a priemyselná banka však bola likvidovaná v polovici 20. rokov 20. storočia s tým, že jej boli odpustené dane za roky 1921 – 1923 a ďalšie záväzky voči štátu v celkovej výške približne pol milióna korún. Vďaka tomu vkladatelia a veritelia tejto banky mohli dostať späť aspoň 35 % prostriedkov, ktoré do nej uložili. Bližšie: FALTUS, Jozef. Povoľnová hospodárska kríza v rokoch 1921 – 1923 v Československu. (Priemysel a peňažníctvo) Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1966. s. 254-255.

18 Slovenská roľnícka banka, úč. spol. v Košiciach. In *Slovenský peňažník*, roč. 8, 1921, č. 3, s. 6.

19 Slovenská roľnícka banka, úč. spol. v Košiciach. In *Slovenský peňažník*, roč. 8, 1921, č. 3, s. 6.

Na prvý pohľad je trochu prekvapujúci vysoký podiel prostriedkov, ktoré „dostatočne nezarábali“. Pri bližšej analýze zdrojov banky je ale tento stav celkom pochopiteľný. Okrem splateného akciového kapitálu 1,5 milióna korún, totiž stále, i napriek stanovému termínu, neboli ešte splatené všetky akcie druhej emisie (1 705 097,80 Kč). Vzhľadom na túto skutočnosť i v podstate iba jeden rok pôsobenia, banka nevykazovala zatiaľ žiadne rezervné fondy, ktoré by v prípade potreby mohla použiť. Spoliehať sa bolo možné iba na vkladateľov. Tí na uloženie svojich úspor v tomto období preferovali vkladné knižky (4 513 899,70 Kč) a bežné účty (1 896 414,27 Kč), resp. iné krátkodobé úložky (131 578,24 Kč). Tieto prostriedky si však mohli vkladatelia zase veľmi rýchlo vybrať. Navyše vedenie banky stále riešilo aj náklady spojené so založením ústavu, resp. na zriadenie a prevádzku svojich už dvoch filiálok. Preto, aj keď banka možno zatiaľ „nezarábala“ tak ako by mohla, vedenie volilo radšej opatrný postup pri podnikaní, keďže straty si jednoducho nemohlo dovoliť.

Podrobnú bilanciu podnikania počas prvého roku obchodnej činnosti predložili akcionárom riaditeľ Rudolf Gábriš, pokladník Július Waniek a účtovník Štefan Doránsky. Správna rada vedená predsedom dr. Milanom Hodžom ju spolu so správou dozorného výboru predstavila akcionárom.²⁰ Tí s uspokojením na prvom riadnom valnom zhromaždení 13. februára 1921 prijali správu a schválili rozdelenie čistého zisku, ktorý ústav vykázal. Z 292 598,72 Kč smerovalo 112 500 Kč, ako 7,5-percentná dividenda, akcionárom. Do rezervného fondu smerovalo prvých 100 000 Kč a do penzijnej základiny zamestnancov 30 838,92 Kč. Na dobročinné ciele, ktoré malo neskôr špecifikovať vedenie ústavu schválili 15 000 Kč. Tantiémy pre správnu radu a dozorný výbor si vyžiadali 34 259,80 Kč.

Úspešné prvé valné zhromaždenie, dostatok prostriedkov i viaceré príležitosti, ktoré sa začiatkom roku 1921 objavili, viedli vedenie Slovenskej roľníckej banky k ďalšiemu rozširovaniu činnosti. Ako osobitne zaujímavý sa v tomto smere javil prienik do severných regiónov východného Slovenska. Jedným zo spôsobov, ako bolo možné pri tom postupovať bolo nadviazanie spolupráce s miestnymi bankami. Vďaka tomu tak napríklad na svojom riadnom valnom zhromaždení 17. marca 1921 akcionári Gazdovskej banky, úč. spol., v Bardejove už mohli schváliť priamo spojenie svojho ústavu so Slovenskou roľníckou bankou. Spojenie sa podľa uzavretej dohody malo uskutočniť tak, že Gazdovská banka vydá 600 nových účastín, ktoré kúpi preberajúci ústav. Slovenská roľnícka banka mala následne do správy novej firmy s názvom „Gazdovská banka, affilovaný ústav Slovenskej roľníckej banky“, vyslať troch nových členov. Ich úlohou bolo dozerať na činnosť tejto fakticky novej pobočky ústavu v priestore horného Šariša a koordinovať ich už spoločné obchodné aktivity.²¹ Napriek tomu, že išlo o menší ústav, z hľadiska vedenia Slovenskej roľ-

20 Členmi správnej rady Slovenskej roľníckej banky, úč. spol., v Košiciach boli: predseda dr. Milan Hodža, podpredseda Anton Klenovský, členovia Cyril Kresák, Mikuláš Vrchovína, Ján Cablk, Juraj Grigel, Lajo Vanovič, Michal Šimala, dr. Ján Záturecký, Jozef Diľa. Dozorný výbor tvorili: Roman Kubica, Andrej Thomesz a Július Kustra.

21 Gazdovská banka v Bardijove. In *Slovenský peňažník*, roč. 8, 1921, č. 6, s. 6-7. Gazdovská banka, ú. s., v Bardejove vznikla pod názvom Gazdasági Kereskedelmi és Iparbank, r. t., Bártfa, ako posledná z trojice bardejovských finančných ústavov až v roku 1905. Množstvom získaných vkladov i kapitálovou silou zaostávala za staršími miestnymi banka-

níckej banky išlo o dôležitý prienik do prevažne poľnohospodárskeho regiónu, kde dovtedy absentovalo výraznejšie zastúpenie slovenských finančných ústavov.²²

Vedenie Slovenskej roľníckej banky sa svoju činnosť usilovalo rozšíriť aj do ďalších oblastí východného Slovenska. Ako v poradí už tretiu založilo v máji roku 1921 filiálku v Kežmarku. Rýchly rast sa nemal zastaviť ani v nasledujúcich mesiacoch. Napriek značným najmä personálnym nákladom mali ešte v priebehu roku 1921 vzniknúť ďalšie tri filiálky. Konkrétne malo ísť o mestecká Vranov, Stropkov a Moldava, teda o regióny, kde sa bolo možné sústrediť na služby obyvateľstvu, venujúce mu sa prevažne poľnohospodárskej činnosti.²³ Pri rozhodnutí sústrediť sa na tieto lokality zohrávala dôležitú úlohu tiež absencia českých a slovenských bánk, a tiež možnosť prevziať v niektorých prípadoch aj staršie miestne finančné ústavy, ich klientov a obchodnú činnosť.

Uvedené plány sa vedeniu banky darilo celkovo úspešne plniť. Už začiatkom septembra 1921 tak bolo možné ohlásiť otvorenie ďalšej novej pobočky. Ústavu sa podarilo získať ju v Moldave, keď došlo k afilovaniu tamojšej Občianskej banky.²⁴ Krátko na to bola otvorená aj nová pobočka vo Vranove, ktorej solídnosť v očiach verejnosti zvyšovala skutočnosť, že sídlila vo vlastnej bankovej budove.²⁵

Nielen rastúci počet filiálok a zvyšujúca sa obchodná bilancia, ale tiež dividendová politika nového ústavu vyvolávala pozornosť. V rámci slovenských finančných ústavov síce z hľadiska percentuálneho výnosu nemohla za rok 1920 súťažiť so známymi a silnejšími bankami, ako napríklad so Slovenskou bankou (14 %), Tatra bankou (12 %) či Trnavskou ľudovou bankou (12 %). Vzhľadom na cenu svojich akcií a iba ročnú existenciu však dosiahla porovnateľné výsledky s mnohými staršími slovenskými ústavmi, ako napríklad Hospodárskou bankou v Bratislave (8 %), Úvernou bankou v Banskej Bystrici (9 %) či Všeobecnou bankou v Lučenci (8 %).²⁶

mi, Bardejovskou sporiteľňou (1869) a Bardejovskou úvernou bankou (1894). Jej vedenie i preto videlo v spojení s košickou Slovenskou roľníckou bankou možnosti na ďalšie pôsobenie. Bližšie: *Dejiny Bardejova*. Zostavili Andrej Kokuľa – Andrej Lukáč – Ladislav Tajták. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1975, s. 265-266.

- 22 V priebehu rokov 1921 a 1922 táto bardejovská banka pôsobila síce ako kapitálovo spojený, no stále samostatný ústav. Zanikla až v roku 1923, keď ju Tatra banka spolu s väčšou Bardejovskou prvou úvernou bankou spojila a vytvorila z nich svoju filiálku. Bližšie: HOLEC, Roman – HALLON, Ľudovít. *Tatra banka v zrkadle dejín*. Bratislava : AE-Press, 2007, s. 156.
- 23 Slovenská roľnícka banka úč. spol. v Košiciach. In *Slovenský peňažník*, roč. 8, 1921, č. 12, s. 4.
- 24 Vznikol v roku 1911, pôvodne ako Meštianska sporiteľňa, ú. s., so základným kapitálom 100 000 K. Bližšie: HORVÁTH, Štefan – VALACHOVIČ, Ján. *Peňažníctvo na Slovensku do roku 1918*. Bratislava : Alfa, vydavateľstvo technickej a ekonomickej literatúry, 1978, s. 149, resp. GAUCSÍK, István. Válság és újraszervezés. Abaúj-Torna vármegyeye pénztintézet hálózata és annak átalakulása Csehszlovákiában. In *Régiókn története I. 1918 : Vég és kezdet*. Szerkesztette: Gál Máté – Péterffy Gergely. Eger : Eszterházy Károly Egyetem, 2019, s. 86.
- 25 Slovenská roľnícka banka v Košiciach. In *Slovenský peňažník*, roč. 8, 1921, č. 17, s. 6.
- 26 Bližšie: Dividendy slovenských peňažných ústavov za rok 1920. In *Slovenský peňažník*, roč. 8, 1921, č. 17, s. 6.

O úspešnej činnosti Slovenskej roľníckej banky v Košiciach pritom svedčí nielen výplata prvej dividendy či rozširujúca sa sieť filiálok, ale aj rýchlo stúpajúci objem získaných vkladov. Tie, ako to zachytáva tabuľka č. 1, v období od decembra 1920 do septembra 1921 stúpili takmer päťnásobne.

Tabuľka č. 1. Vývoj vkladov v Slovenskej roľníckej banke, úč. spol., v Košiciach v mesiacoch január – november 1921.

mesiac	výška vkladov	mesiac	výška vkladov
Január 1921	5 153 117,02 Kč	Júl 1921	18 008 879,12 Kč
Február 1921	4 909 143,80 Kč*	August 1921	18 785 417,15 Kč
Marec 1921	5 334 063,14 Kč	September 1921	19 573 981,82 Kč
Apríl 1921	12 493 278,50 Kč	Október 1921	16 639 137,65 Kč**
Máj 1921	14 628 977,71 Kč	November 1921	17 613 222,00 Kč
Jún 1921	15 765 098,93 Kč		

* Vo februári 1921 boli do štatistiky vykázané iba vklady na vkladné knižky.

** V októbri a novembri 1921 boli evidované vklady bez afilovaných ústavov v Bardejove a Moldave.

(Zdroj: Slovenský peňažník 1921).

Celkom prirodzenou snahou vedúcich predstaviteľov slovenskej politiky a finančných kruhov sa stalo vytvorenie veľkého multinacionálneho finančného ústavu. Neboli úspešní v prípade Slovenskej všeobecnej úvernej banky, ktorá vznikla z filiálok Maďarskej všeobecnej úvernej banky za účasti Českej eskontnej banky a Americko-slovenskej banky. So sťažnosťami na vznik tohto, v tom čase tretieho najväčšieho finančného ústavu na Slovensku, vystúpili napríklad Milan Hodža či Vladimír Makovický. Ako sa ukázalo márne. Snaha predstaviteľov slovenskej politickej scény a financií sa preto presunula smerom k ďalšej rýchlejšej koncentrácii prevažne slovenských bánk. Jedným z dlhodobu budovaných centier slovenského finančnictva bola martinská a neskôr po prvej svetovej vojne a presunutí centrál už bratislavská Tatra banka. Práve predstavitelia tohto ústavu mali na jeseň v roku 1921 pripravené dohody o fúzii s ďalšími až desiatimi peňažnými ústavmi. Cieľom bolo nielen vytvorenie nových pobočiek a rozšírenie vplyvu banky, ale aj možnosť takýmto spôsobom výrazne zvýšiť základný kapitál ústavu na 50 miliónov korún.²⁷ V tom istom období sa však náhle objavili ďalšie nové možnosti, ktoré by umožnili ešte rýchlejšie zvýšiť akciový kapitál a tým aj silu ústavu. Ak by sa ich podarilo využiť, mohol základný kapitál dosiahnuť úroveň 70 či dokonca 100 miliónov korún. Tým by sa Tatra banka stala najväčším slovenským peňažným ústavom. Ako taká by následne mohla úspešne súťažiť aj s viacerými českými bankami prenikajúcimi za výhodnými obchodmi na územie Slovenska a Podkarpatskej Rusi.

Nový plán, ako z ústavu urobiť v československých pomeroch veľkobanku, predložil dr. Milan Hodža. Spočíval v spojení Tatra banky, Slovenskej roľníckej ban-

27 HOLEC, Roman – HALLON, Ľudovít. *Tatra banka v zrkadle dejín*. Bratislava : AEPRESS, 2007, s. 149.

ky v Košiciach a Americko-slovenskej banky. Kým kapitál Slovenskej roľníckej banky dosahoval 6 miliónov korún, tak základný kapitál Americko-slovenskej banky činil 25 miliónov, navyše v správnych radách oboch ústavov zasadali predstavitelia agrárneho kapitálu a ľudia známi z politického života. Takýmto spôsobom by bolo možné rýchlo dosiahnuť stanovené ciele. Samotný dr. Milan Hodža svoj plán vysvetlil v liste adresovanom vedeniu Americko-slovenskej banky takto: „Uznesená je fúzia naša s Tatrou na ten spôsob, že z oboch utvorí sa s príbráním našej Roľníckej banky... ústav s hojnými rezervami a vkladmi.“²⁸

Počas októbra a novembra 1921 vypracovali zástupcovia všetkých troch zaangažovaných bánk rôzne varianty vzájomného kapitálového spojenia s tým, že postupne sa mali pripájať aj ďalšie menšie akciové banky a sporiteľne. Výsledkom mal byť ústav, ktorý by naďalej fungoval pod názvom Tatra banka, no jeho kapitál by sa zvýšil na 70, prípadne ďalšími fúziami a navýšením kapitálu až na 100 miliónov korún. V decembri 1921 však zástupcovia Americko-slovenskej banky z tohto rozbehnutého procesu vystúpili. Uvedomili si, že prípadnou fúziou by v novej Tatra banke získali výrazne menšinový podiel, ich vplyv v rámci československej finančnej sféry by tak výrazne klesol.²⁹

Z pôvodného plánu dr. Milana Hodžu sa tak v úplnom závere roku 1921 mohla uskutočniť iba menšia časť. Po ústupe Americko-slovenskej banky boli postupne uzavreté zmluvy s ôsmimi finančnými ústavmi. Spomedzi nich Slovenská roľnícka banka v Košiciach patrila k tým významnejším. Jej akcionári zastúpení dr. Milanom Hodžom a dr. Jánom Sekáčom fúziu oficiálne schválili, pričom obaja menovaní sa stali členmi správnej rady Tatra banky. Riaditeľ fúziou zanikajúcej Slovenskej roľníckej banky Rudolf Gábriš zostal vedúcim novej košickej pobočky Tatra banky, ktorá vznikla z pôvodného ústavu. Zostal mu titul riaditeľa, pričom košická pobočka v nasledujúcich rokoch, až do reorganizácie v roku 1926, spolu s bratislavskou a martinskou tvorila jedno z troch centier obchodnej správy. Košická pobočka spravovala celkovo osem filiálok a tri exozitúry. Dôležitosť Slovenskej roľníckej banky bola o to väčšia, že spolu s ňou Tatra banka získala aj Občiansku banku, úč. spol., v Moldave nad Bodvou, ktorá bola jej afilovaným ústavom.³⁰ Vďaka týmto a ďalším postupne realizovaným spojeniam získala Tatra banka nový kapitál vo výške 15,5 milióna korún. Ešte pred týmito akvizíciami zvýšilo jej vedenie kapitál na 50 miliónov korún. Ani to však nestačilo na dosiahnutie pozície najväčšej slovenskej banky a predstihnutie najväčšieho konkurenta v rámci Slovenska, Slovenskej banky, ú. s.,

28 Archív Národnej banky Slovenska. Fond Americko-slovenská banka kr. 1. List dr. M. Hodžu riaditeľovi Americko-slovenskej banky v Bratislave zo dňa 25. 10. 1921.

29 HOLEC, Roman – HALLON, Ľudovít. *Tatra banka v zrkadle dejín*. Bratislava : AEPRESS, 2007, s. 150.

30 Súčasťou celého tohto procesu bolo aj spojenie s vedením Meštianskej banky v Trenčíne, Všeobecnej banky v Lučenci, s Breznianskou bankou v Brezne, Nitrianskou úvernou bankou v Nitre a Pomocnou pokladnicou, úverným družstvom, v Senici. Bližšie: Slovenský národný archív Bratislava. Fond Tatra banka 1884 – 1950. kr. 192. Slovenská roľnícka banka Košice, fúzia.

v Bratislave.³¹ Celú akciu premeny Tatra banky na slovenskú veľkobanku uzavrelo posledné rýchle zvýšenie základného kapitálu zo 65,5 na 75 miliónov korún. Kombinácia všetkých týchto krokov bola vďaka politickej podpore na slovenské pomery mimoriadne rýchla.³² Získanie ďalšieho kapitálu vydaním nových akcií, prípadne spojením s niektorým z väčších ústavov sa v nasledujúcich rokoch ukázalo ako ne-reálne, keďže už v závere roku 1921 sa začali prejavovať prvé dôsledky povojnovej hospodárskej krízy.³³

Natíska sa otázka, prečo dr. Milan Hodža takýmto spôsobom vlastne obetoval Slovenskú roľnícku banku v Košiciach. Finančný ústav, ktorý nielenže pomáhal zakladať, ale bol aj predsedom jeho správnej rady. Navyše bol vlastne praktickým výsledkom pokusu o realizáciu Hodžovej myšlienky založiť slovenskú banku postavenú na predovšetkým agrárnom kapitále. Odpoveď je pomerne jednoduchá. V tomto prípade ako pragmatický politik uprednostnil vyšší, národný záujem. Zohľadnil tiež nepochybne skutočnosť, že myšlienka, s ktorou zakladali Slovenskú roľnícku banku v roku 1919, bola o dva roky neskôr už oveľa menej zaujímavá. V prvom rade počas tohto obdobia pozemková reforma, ktorá mala postupne vytvoriť silnú strednú vrstvu slovenských roľníkov, stagnovala. Banka teda nemala dostatok možností angažovať sa v poskytovaní úverov na nákup parcelovanej pôdy, techniky či osív. Ako sa ďalej ukázalo, v prípade takýchto pôžičiek išlo o dlhodobé úvery, ktoré mali byť poskytované s čo najnižším úrokom. Klasické obchodné banky, medzi ktoré sa zaradila aj košická Slovenská roľnícka banka, nemali veľký záujem poskytovať

31 Slovenská banka, ú. s., v Bratislave vznikla premenou z pôvodnej Úvernej banky, ú. s., so sídlom v Ružomberku. Vďaka pomerne opatrnému podnikaniu, napojeniu na českú Živnostenskú banku sa rýchlo zaradila medzi najväčšie slovenské banky, keď jej akciový kapitál stúpol vydaním nových akcií i fúziami s menšími finančnými ústavmi na 70 miliónov korún. Bližšie: CHUDJAK, František. Podnikateľské aktivity Slovenskej banky v rokoch 1919 – 1929. In *Historický časopis*, roč. 56, 2008, č. 1, s. 43-80, resp. DERFIŇÁK, Patrik. Slovenská banka rokoch 1921 – 1923. In *Acta Historica Neosoliensia* : ročenka Katedry histórie Fakulty humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Banská Bystrica : Katedra histórie FHV UMB, 2003, s. 40-48.

32 Otáznou zostával reálny prínos týchto fúzií. Napriek tomu, že formálne narastal základný kapitál nového ústavu, preberané staršie banky so sebou často prinášali okrem kvalitných klientov aj množstvo problematických či dokonca nedobytných pohľadávok. Slovenská roľnícka banka v Košiciach patrila k tým kvalitným a staršími problémami nezaťaženým ústavom. Iné banky však v spojení s väčšími ústavmi často videli najmä záchranu pred úplnou likvidáciou. Napríklad v roku 1923 dochádzalo „kvôli povojnovým hospodárskym pomerom“ k spojeniu Tatra banky s Bártfai Első Hitelintézet (predtým Bardejovská sporiteľňa, ú. s.). Vzájomná výmena akcií prebiehala tak, že napriek rovnakej nominálnej hodnote týchto cenných papierov, boli potrebné tri akcie bardejovského ústavu, aby ich akcionár dostal jednu akciu Tatra banky. A bártfai Hitelintézet fuzionált a Tátrabankkal. In *Prágai Magyar Hirlap*, 2, 1923, č. 274, s. 6.

33 Ako z obchodného hľadiska nie celkom správne a pre kapitálovú primeranosť Tatra banky výrazne oslabujúce bolo prevzatie neupísaných a v podstate nezaplatených akcií konzorciom, tvoreným členmi správy banky a rôznymi spriaznenými osobami. Výška týchto nedostatočne krytých akcií predstavovala pomerne veľkú časť celkového kapitálu, podľa niektorých zdrojov až 30 – 35 miliónov korún. Bližšie HOLEC, Roman – HAL-LON, Ludovít. *Tatra banka v zrkadle dejín*. Bratislava : AEPRESS, 2007, s. 150.

takéto úvery. Okrem iného aj preto, že od druhej polovice roku 1919 sa situácia na finančnom trhu v republike obrátila a pôvodný prebytok voľných finančných prostriedkov sa zmenil na ich výrazný nedostatok. Dôvodom bolo celkové povojnové oživenie hospodárskeho života, vďaka ktorému mohli banky podstatne výhodnejšie investovať do krátkodobých pôžičiek pre obchodníkov a výrobcov.

Slovenská roľnícka banka tak napriek názvu a pôvodným ambíciám nemala počas rokov 1919 – 1921 veľa možností pôsobiť medzi slovenským roľníctvom. Tu sa navyše prejavil aj ďalší aspekt politickej aktivity dr. Milana Hodžu, ktorým bola podpora družstevného podnikania. Najmä medzi vidieckym obyvateľstvom vznikajúce úverné družstvá sa stali do veľkej miery konkurenciou pre obchodné banky. O tom, že naozaj reálnou svedčí tiež neskorší vznik roľníckych vzájomných pokladníc, ako veľmi úspešného projektu pod gesciou Agrárnej strany. Malý záujem obchodných bánk a celkovo nedostatok dlhodobých a nízko úročených pôžičiek potrebných na nákup poľnohospodárskej pôdy, ale i na výstavbu potrebnej infraštruktúry, do značnej miery vyriešil nástup špecializovaných finančných ústavov, ako napríklad Hypotéčna banka česká či Zemská banka.³⁴

Slovenská roľnícka banka, úč. spol., v Košiciach tak aj z týchto dôvodov stratila pre samotného dr. Milana Hodžu i ďalších stúpecov jeho politickej línie význam. I keď počas krátkeho pôsobenia dokázala svoju životaschopnosť a dosiahla zaujímavé výsledky, prednosť dostala myšlienka vytvorenia veľkej slovenskej banky, ktorá by zohrávala významnejšiu úlohu v slovenskom i československom finančníctve. Žiaľ, ako ukázala povojnová hospodárska kríza v rokoch 1922 – 1923, Tatra banka túto ideu nebola schopná realizovať. Jej akcie, ktoré získali akcionári Slovenskej roľníckej banky výmenou za svoje cenné papiere, nepriniesli očakávané dividendy. V období povojnovej hospodárskej krízy klesal aj ich kurz, dokonca pod nominálnu hodnotu.³⁵ I napriek tomu, že banka vykazovala formálne zisk, v rokoch 1922 – 23 vyplatila 6-percentné dividendy, v roku 1924 ešte 5-percentné, no v nasledujúci rok už iba 3-percentné dividendy. To už ale Tatra banka, podobne ako v tom čase mnohé iné finančné ústavy, musela čerpať pomoc od štátu, aby aspoň zmiernila postupne vznikajúce likvidačné straty.³⁶ To jej zabránilo nielen dosahovať reálny zisk, ale i vyplácať majiteľom akcií akýkoľvek výnos.

Slovenská roľnícka banka, úč. spol., v Košiciach dokumentuje, že prenikanie slovenského kapitálu do povojnových Košíc nebolo jednoduché. A i keď sa vedeniu vcelku úspešne podarilo nový ústav etablovať v tomto silne konkurenčnom prostre-

34 BARTLOVÁ, Alena. Slovák Dr. Milan Hodža na čele ministerstva poľnohospodárstva. In Pekník Miroslav a kol. *Milan Hodža štátnik a politik*. Bratislava : VEDA, 2002, s. 205.

35 HOLEC, Roman – HALLON, Ľudovít. *Tatra banka v zrkadle dejín*. Bratislava : AEPRESS, 2007, s. 157.

36 Tatra banka po povojnovej hospodárskej kríze v rokoch 1921 – 1923 vykázala nekruté straty v objeme viac ako 150 miliónov korún. Na ich pokrytie odsúhlasili ústavu prideľovanie štátnych dlhopisov v objeme 89 767 700 Kč, no s viacerými podmienkami. Okrem iného s tým, že vedenie banky zruší najmenej osem zo svojich vtedajších 44 pobočiek. Bližšie: FALTUS, Jozef. *Povojnová hospodárska kríza v rokoch 1921 – 1923 v Československu*. (Priemysel a peňažníctvo). Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1966. s. 266-267.

dí, ukázalo sa, akým spôsobom boli aj tieto nové spoločnosti závislé od politického prostredia, prepojení a vôle politikov. Východné Slovensko prišlo o nový, dynamicky sa rozvíjajúci finančný ústav, len v malej miere zaťažený problematickými úvermi či uhorskými vojnovými cennými papiermi. Samotní akcionári v konečnom dôsledku na spojení s Tatra bankou v krátkodobom i dlhodobom horizonte prerobili.